

poena plestatur; & nihilominus, siue ex dictione, per siue ex dictione, pro stipulatio concepta & offensio sequuta fuerit, principales promittentes ad poenam conventionalem perinde teneantur, ac si ipsis mandantibus offensio emanasset, & de eorum mandato legitime constaret: iidemque Notarii sub simili poena in instrumentis fideiussionum de non offendendo apponant clausulam: quod data conventionem alicuius comprehensi in stipulatione, si contingat, talem contravenientem vere & realiter confiteri, vel sicte propter contumaciam in non comparendo, poena conventionalis committatur, & exigi possit a fideiussoribus, nulla exculpatione vel exceptione penitus admittitur: imo habeantur crimen & contravento, ac si per testes vel alias legitime probatum vel approbata fuissent. Et si clausula in stipulatione omissa fuerit, illa nihilominus pro apposta, & contravento pro legitime approbata habeantur. Et similiter, si per principalem sive alium in fideiissione comprehensum, stipulationi contravenientem, & offendens seu contraveniens fuerit, isque in meram contumaciam condemnatus fuerit, fideiussor statim ad solvendum poenam conventionalem cogatur; nec possit audiri, suum principalem offendisse ex causa necessariae defensionis, allegando & deducendo, ne videlicet delinquentes indirecte per procuratorem & interpositam personam audiantur: & quod dictum est in exemplo dicto exceptionis huiusmodi, id etiam ad omnia alia extendatur. Et si talis clausula fuerit in praedictis stipulationibus omissa, nihilominus apposta similiter intelligatur. Quod & ad legitimam per parentes solvendam extendimus, ut illam solvere teneantur, etiam si eorum filii in meram contumaciam de aliquo delicto condemnati aut banniti fuerint, non obstante quocunque statuto, aut forsitan consuetudine in contrarium existente, quibus omnibus nos per praesentes in ampliori forma derogatum esse censemus & decernimus.

Præventio inter Judices ordinarios & seculares.

IN causis clericorum criminalibus mere Ecclesiasticis, ordinarii Ecclesiastici privative ad seculares Judices cognoscant, sed in aliis mixtis sit locus praeventioni inter ordinarium & Judicem secularem, dataque praeventione ex parte ordinarii Ecclesiastici, non nisi contra clericos tantum procedere possit. Et si praetenderetur ratione conexitatis, adjuncti, vel alias quomodocunque, laicum ejus forum sortiri debere, Judex tamen secularis ita praeveniens, quavis inhibitione sibi facta non obstante, absque censurarum vel aliarum poenarum incursu procedere possit. Necnon quibuscunque appellationibus, provocacionibus, nullitatum dictionibus, commissionibus, inhibitionibus, & aliis decretis, contra formam superius traditam, per quoscunque etiam Judices praefatos pro tempore quomodolibet emanatis & factis non attentis, libere & licite per ipsos Judices, a quibus ad suarum condemnationum totalem executionem, alias tamen legitime, sub simili indignationis & excommunicationis poena, procedi posse, & omnino debere, ac ut procedant, praecipimus & mandamus. Et insuper tam Judicibus praefatis, quam Notariis, sub eadem excommunicationis ac indignationis nostrae, privationisque officii poena, ne contra praemissa, aut quicquam praemissorum, facere & attentare praesumant, districtius inhibemus.

C A P. II.

Moderatur & ad juris terminos reducitur praecedens rescriptum Pii IV. de allegatione nova causa in causis pacis & treuga fracta. Et praeventio juxta Concilii Tridentini decretum observatur.

Pius IV.

Cum ob innumeras Rom. Pont. occupationes, ac particularium rerum quarumlibet status ignorantiam, contingat ab eo quandoque literas emanare, quae in ma-

gnum aliquorum praedictum redundare noscuntur, minime reprehendendum esse videtur, si tandem praedictis cognitio literas huiusmodi, etiam si per ejus praedecessorem emanaverint, tanquam per inadvertentiam editas, revocentur & limitentur, aliasque desuper disponant, prout rerum & temporum qualitate pensata conspiciunt in Domino salubriter expedire. Dudum siquidem felic. record. Pius Papa IV. praedeceptor noster, cupiens criminibus & excessibus, qui in dies oriebantur, providere, per quasdam suas in forma motus proprii editas literas inter alia statuit, quod in causis treugarum & pacis fractarum, ipsi fractores, vel eorum fideiussores allegare non possent, quod offensa ex nova causa processisset, nec allegata cuicumque suffragarentur. Et etiam, quod in causis mixtis inter Judicem Ecclesiasticum & laicum locus sit praeventioni, ita tamen, quod Judex Ecclesiasticus in casu praeventionis non possit procedere contra laicum, sed illud debeat remittere ad Judicem laicum, & alias prout in eisdem literis plenius continetur. Nos considerantes a ratione & juris debito alienum esse, eos, qui criminis innoxii fuerint, eorumque fideiussores, si treuga, pax, seu fideiussiones de non offendendo, postea ex nova emergente occasione fractae fuerint, earum occasione gravari debere, cum praecipue paces, treuga, seu fideiussiones huiusmodi de non offendendo, non ad offensionem ex futuris causis, sed ex praeteritis tantum oriuntur, literas praefatas, quoad praemissa, revocantes, cassantes & moderantes, effectumque suum sortiri in praemissis non posse decernentes: motu simili, &c. novam causam in pacis, treugarum, seu fideiussionum huiusmodi fractione principales tantum, videlicet, qui fuerint causa pacis, treugarum, seu fideiussionum de non offendendo huiusmodi factarum, seu faciendarum, praestandarum seu praestandarum, si ipsi aliquo modo, seu aliquis eorum in dictis fractionibus intervenierint seu intervenierint, videlicet si aliquis ex dictis principalibus aliquem ex comprehensis in pace, treuga, seu fideiissione de non offendendo, ostenderit, vel ipse ab aliquo ex ipsis comprehensis offendatur, non excusare.

Si vero supra dicti principales, seu aliquis eorum, in fractione pacis, treuga, seu fideiussionis huiusmodi, ut supra, non intervenierint, seu intervenierint, ipsos eorumque consanguineos & fideiussores, ceterosque in pace, treuga seu fideiissione, de non offendendo comprehensos, & quemlibet eorum novam causam huiusmodi allegare posse, & ea probata excusare debere, & quocumque gravari, perturbari, aut inquietari non posse, neque debere: idque tam in causis motis, & indecisissimis pendentibus, quam etiam finitis, & in quibus etiam pronuntiatum fuit (dummodo sententiae desuper latae totaliter non sint executioni demandatae) locum sibi vindicare posse & debere declaramus. Cumque etiam saepe contingat, partes ipsas, contra quas in contumaciam procedi consuevit, vel ita negotiorum mole gravari, vel ita longe abesse, ut ipsorum contumaciam sex mensium spatio huiusmodi expurgare minime queant, terminum sex mensium huiusmodi ad annum prorogamus, ac contumacibus huiusmodi defensiones, non nisi post anni elapsi terminum, denegari debere. Ac quascunque aliter, quam ut praemittitur, ferendas sententias, inanes, nulliusque roboris & momenti fore & esse, prout nos eas ex nunc, tanquam contra juris debitum, & de facto latas, annullamus, cassamus, & irritamus. Quo vero ad praeventionem inter Judicem Ecclesiasticum & laicum, declaramus illam habere locum in terminis & statu, prout ante dictum motum proprium erat, ac ipsum ad terminos juris in hoc reducimus. & volumus, ut in praeventionibus procedatur juxta formam juris, & sacrorum decretorum Concilii Tridentini, & non alias aliter, nec alio modo.

TITULUS

TITULUS XII.
DE VOTIS, ET VOTORUM
PROFESSIONE.
C A P. UN.

Disciplina regularis institutum semel professus, extra solemne votum religionis, tribus substantialibus votis consilii Evangelici debet obligari, ut perpetuo liberius Deo famuletur.

Pius V.

LIBRICUM vitæ genus eorum veriti, qui regularium formam prae se ferentes, nec propriis renunciant, nec ullam profitentur ex regulis approbatis, quando horum plerique proprio instinctui obsequentes, alii odio incensi, alii, dum quod ambiunt minus consequuntur, alii vel dilapidatis, vel interversis rebus, & ad sese, vel propinquos translatis, ut ratiocinia effugiant, quidam etiam in suos ipsorum mores inquisitum iri praesentientes, quasi impunitate adepturi, e sodalitate suo, ut lubet, exiliunt, ejediique illius insignibus, vestem recipiunt secularem. Hinc graves & periculosa quotidie offensiones in populos concitantur, dum quos disciplinae regulari perpetuo mancipatos credunt, rursus eos, etiam ubi consueverint, contempto post tot annos, & relicto indignis saepe modis, ejus, cui sese dederant, vitae instituto, liberos vident, & solutos in seculum evagari. Cum igitur conveniat, ut cujus arma induit, eam miles militiam persequatur, hanc de praedictis rationem capere instituumus, ut vel permanendi, vel abcedendi facultate semel singulis proposita, certus deinceps & immobilis disciplinae regularis cultus debeat in ipsis sodalitatibus perpetuo observari. Itaque de nobis at tributae potestatis plenitudine statuimus, ut omnes & singuli Priores, Praepositi, & alii praesidentes generales, provinciales, & conventuales, necnon canonici, & fratres sancti Georgii in Alga Venetiarum ac eremitarum sancti Hieronymi, alias beati Petri Pisarum, & omnium ac quorundemque aliarum congregationum, necnon Ecclesiarum, domorum, & conventuum in communi, & sub obedientia voluntaria, & extra votum solemne religionis viventes, quorum habitus a secularibus presbyteris est distinctus, qui religionem amplecti, & professionem regularem solemnem emittere voluerint, id in suis quisque conventibus & domibus, intra viginti quatuor horarum spatium, postquam delegatus noster praesentes literas eis significaverit, palam & sponte deliberent & declarent: inde convocato quamprimum per singulas huiusmodi congregationes generali vel alio supremo, juxta morem cujusque congregationis, capitulo, ibique electa una, sub qua degant, ex regulis approbatis, in quam major pars vocum ipsius capituli consenserit, trium votorum substantialium professionem regularem intra mensem solemniter emittant, & in ea, tam ipsi, quam illam deinceps ingressuri atque professuri, perpetuo ferant Altissimo famulatum. Sicque professi, vel in suis quisque prioribus, praepositis, praesidentibus, administrationibus & officiis confirmantur, vel ad alia transferantur, prout cuique congregationi, & superioribus suis, videbitur utilis expedire. Qui vero excurso jam anni spatio in ipsa congregatione morati, refugerint intra tempus praedictum profiteri, detracto religionis habitu, ac redditus etiam in vinculis, si opus sit, receptorum & administratorum omnium rationibus ejiciantur, nec deinceps patiantur, in ullis ejusdem congregationis domibus seu conventibus amplius conversari. Rom. 15. Calend. Decembr. 1568.

TITULUS XIII.
DE GRATIIS, ET DISPENSATIONIBUS.
C A P. I.

In dispensationum, & aliarum gratiarum impetratione vestigia veritas resecta poena falsi damnat impetrantes.
Tom. II.

Pius IV.

CUM, sicut accepimus, nonnulli suae conscientiae prodigi, ac propriae salutis immemores, ut facilius a nobis, & sede Apostolica, dispensationes matrimoniales a & alias gratias & concessionem obtineant, gradus consanguinitatis vel affinitatis, aut cognationis spiritualis, ac scientiam illorum aliter, quam eis a principio ab ipsis partibus significatum vel narratum fuerit, exponunt, & si matrimonia huiusmodi adhuc contracta non fuerint, pro contractis narrant, ac alias diversimode veram facti speciem, tam in ipsis dispensationibus matrimonialibus, quam pro aliis quibuscunque gratiis & concessionibus obtinendis immutant, ac propterea, cum non solum in impetrationibus huiusmodi falsitas narretur, verum etiam in partibus plerumque pro obtentione gratiarum huiusmodi veritas immutetur, & falsitas committatur. Nos igitur huiusmodi abusibus & erroribus obviare cupientes, omnes & singulos, qui veritatem facti a narratione, quam ab ipsis partibus habuerunt, quoad substantialia & qualitates necessario exprimendas, diversam faciunt, seu quoquo modo invertunt, aut immutant, depravant, & per subreptionem & obreptionem gratias a nobis extorquent, poenam falsi incurrere, & ea puniri omnino debere decernimus & declaramus. Rom. 5. Decembr. 1566.

C A P. II.

Exprimendi sunt gradus propinquiore in dispensationibus matrimonialibus conjunctis in diversis gradibus.

Pius V.

PIUS (divina providentia) Papa V. attendens, per quamdam constitutionem dudum per sel. record. Pium Papam IV. sanctitatis suae praedeccessorem editam, qua cavetur, quod in dispensationibus matrimonialibus, pro diversis consanguinitatis seu affinitatis ex eodem stipite provenientibus gradibus conjunctis, non remotioris solum, prout olim fieri solebat, sed etiam propinquiore graduum expressa mentio fieri debeat, alioquin dispensationes, ac desuper concessae literae nullius sint roboris vel momenti, prout in dicta constitutione plenius continetur, a dispositione juris communis, & laudabili, ac antiquo Rom. Cur. stylo nimium recedi, ac favorem matrimonii debitum restringi: volensque propterea juri & stylo praedictis, necnon pia mem. Gregor. XI. & Clem. VI. Rom. Pontif. etiam sanctitatis suae praedeceptorum vestigiis inhærendo, Sacramento & libertati matrimonii, quantum cum Deo potest, favere, statuit & ordinavit, quod de cætero in quibuscunque dispensationibus, quas pro matrimoniis contractis, aut contrahendis inter viros & mulieres, invicem diversis prohibitis consanguinitatis seu affinitatis, aut mixtis ex communi, seu ab eodem stipite surgentibus, quicumque illi sint, dummodo primum quoquo modo non attingant, cum in eo Sanctitas sua nunquam dispensare intendat, gradibus conjunctos, ab eadem Sanctitate sua, & pro tempore existente Romano Pontifice, aut sede Apostolica impetrari, vel alias concedi contigerit, ac literis, commissionibusque desuper etiam locorum ordinariis faciendis, gradus remotior attendatur, trahatur secum propinquiorem, ac ob id sufficiat remotiorem tantum gradum exprimere, obtentis tamen postea super propinquiore literis declaratoriis, juxta Gregorii & Clementis praedeceptoris huiusmodi constitutiones, quas quoad hoc innovavit, & invariabiliter observari mandavit, dispensationesque seu dispensationes

Z x z z

pensandi

a Dispensatio est determinatio superioris, quae declarat legem communem non esse in aliquo particulari casu servandam. Nec dispensatio est pura declaratio, ut definitum est de voto, capit. venientes, sed est quaedam juris relaxatio. Vid. Sanchez de caus. matrim. b. Vide Concil. Trident. sess. vigesima quarta, cap. tertio & quinto. Alphonsus Castrens. lib. 2. de leg. par.

penfandi commiffiones, ac defuper confectas literas, & processus habitos per eafdem difpenfatis, feu his, cum quibus difpenfari mandatur, propter proximioris gradus hujufmodi non expreffionem, de furreptionis vel obrep- tionis vitio, feu intentionis defectu notari non poffe, fed in omnibus & per omnia fuffragari, perinde ac fin literis feu commiffionibus hujufmodi de proximioris feu utroque gradu, fpecialis & expreffa mentio facta fuiffet.

**TITULUS XIV.
DE INDULGENTIIS.
CAP. I.**

Christi passio est veluti labrum, ex quo omnia bona effluunt, indulgentiarum quoque & gratiarum dona consistunt, quamobrem gratis expendantur, nec precio mercemur.

Pius IV.

Decet Romanum Pontificem, quem Dominus noster Jesus Christus Vicarium suum cœlestibus thesauris difpenfandis in terris constituit, providere, ut sicut ipse thesauros hujufmodi, & gratias cœlestes gratis acceptas, ad honorem Dei, & illius sanctorum, animarumque Christi fidelium salutem absque luero difpenfat, idem quoque a Romanæ Curie officialibus, quibus literarum Apostolicarum super gratiis, a sede Apostolica pro tempore concessis, expeditio incumbit, observetur. Quapropter inconveniens esse censentes, pro concessionibus indulgentiarum, quæ in solis meritis passionis ejusdem Domini nostri Jesu Christi, & ejus gloriosorum Martyrum, & Sanctorum consistunt, aliquid temporale exigere: nos præmissis, prout nostro incumbit officio, de remedio opportuno providere volentes, motu proprio, & ex certa nostra scientia, dilectis filiis modernis, & pro tempore existentibus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancell. ejusque in Cancellaria Apostolica Locumtenent. necnon Summis, scriptoribus, illorumque pro tempore Rescribendario, Computatori, receptori, & defensoribus, necnon Secretariis, literarum Apostolicarum, illarumque tam majoris, quam minoris prædientis Abbreviatoribus, ac follicitoribus, plumbicis & registri magistris, collectoribus, earumdemque literarum Apostolicarum registraribus, Bullatoribus, fratribus barbatis nuncupatis, & illorum famulis, necnon in registro supplicationum, manu & in præsentia nostra signatorum, magistris & scriptoribus, aliisque Romanæ Curie officialibus & personis, etiam eorum officia ex causa quantumvis onerosa obtinentibus, cujusvisque qualitatibus & conditionis existant, ac quocunque nomine appellentur, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub majoris excommunicationis læ sententiæ, necnon amissionis ad semestre omnium emolumentorum eorum officiorum, quæ ipso jure, quoties contrafecerint, fabricæ Basilicæ Principis Apostolorum de urbe applicata esse censentur, & crescente inobedientia, etiam privationis eorundem officiorum, ipso facto incurrendis poenis Apostolica auctoritate, tenore præsentium præcipimus & mandamus, quatenus videlicet in registro supplicationum magistri, & scriptores hujufmodi, ultra salariam inibi signaturis ordinariis exigi solitum, alii vero officiales literas Apostol. tam sub plumbo, quam in forma brevis, super gratiis Indulgentiarum, & peccatorum remission. etiam plenariam, tam pro vivis, quam defunctis, tam ad tempus, quam perpetuo, ad futuram seu perpetuam rei memoriam, vel alia forma ac cum quavis narrativa, pro quibusvis particularibus personis, seu Ecclesiis, etiam cathedralibus, & collegiatis, monasteriis, prioratibus, capellis, perpetuis cancellariis, oratoriis, hospitalibus, capitalis, collegiis, conventibus, confraternitatibus, societatibus, universitatibus, & quibusvis aliis piis locis, a nobis & successoribus nostris Romanis Pontificibus, etiam facultatem eligendi concessio-

rem cum votorum commutatione in se continentibus pro tempore, citra tamen clausulam potestatis manuum adjutricum, concessis & concedendis consuevendi. gratis pro Deo ubique eorum officia, absque aliqua taxâ regaliu seu jocalium, aut cujusvis alterius generis solutione vel exactione, quantumvis ordinaria, vel extraordinaria, omnibus reculatione, & contradictione cessantibus, illico nullo alio a nobis aut altero defuper expectato mandato, expeditur, & prosequantibus illarum expeditio- nem, etiam si partes, quorum intuitu fuerint concessæ, in Rom. Curia non sint præsentibus, sed longe ab illa absint, expeditur tradant & consignent. Romæ Calend. Jan. 1562.

**TITULUS XV.
DE QUÆSTORUM TOLLENDO ABUSU.
CAP. I.**

Quæstorum abusus, spiritalis thesauri Ecclesiæ largitiones in avarum lucrum convertens, extinguendus.

Pius V.

Etsi dominici gregis salutem semper intenti, singulis cum humilitate poscentibus, ea benigne concedere, nos & prædecessores nostri studuerunt, per quæ peccatorum mole deposita salus ipsis succedat, & hostis humani generis servitute ereptas animas lucrifaciant Altissimo, qui eas nobis sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio nos præcavendum esse censimus, ne cujusvis indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtentu, Christi fideles procliviores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut facilitas veniæ eis percipiendi tribuat incentivum, & exinde clavium auctoritas deducatur in contemptum, & Christi fideles quamplurimum scandalizentur. Sane, cum ad auditum nostrum ex diversis mundi partibus quamplurimæ querelæ perlatae fuerint, quod vigore diversarum indulgentiarum & facultatum, per prædecessores nostros, ac etiam nos, vel auctoritate nostra, tam fabricæ nostræ Basilicæ Principis Apostolorum, & Ecclesiæ S. Joannis Lateranensis de Urbe, ipsiusque Ecclesiæ, necnon S. Joannis, & S. Lazari Hierosolymitani, ac S. Spiritus in Saxia, & S. Joannis Lateranensis, ac S. Jacobi Incurabiliis, de eadem Urbe, necnon S. Elmi, & S. Bovis, ac S. Gothardi, & S. Leuguzoni, necnon S. Nicolai, & S. Bernardi Montis Jovii, necnon S. Leonardi, ac S. Marthæ, necnon sanctissimi Crucifixi Syracusan. ac S. Mariæ de Monte Serrato, hospitalibus, ac etiam S. Sebastiani prope & extra muros dictæ urbis, necnon S. Antonii de S. Antonio Vienens. diocesis, & redemptionis captivorum nuper Neapoli instituto monasteriis, illorumque ac diversis aliis Ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, militiis, confraternitatibus, societatibus, & piis locis concessarum, multi quæstores ex eisdem indulgentiis, lucrum temporale tantum quærentes, nominibus fabricæ Ecclesiarum, hospitalium, monasteriorum, militiarum, confraternitatum, societatum, & piorum locorum in diversis civitatibus, & diocesis quæstus facere, confratres describere, capellas & oratoria erigere, illisque erectis indulgentiis hujufmodi communicare, & in diversis gradibus a jure prohibitis difpenfare, ac plura etiam concedere, quam eis vigore facultatum prædictarum licitum sit, ipsique luero intenti, pecuniaque potius, quam Christi fidelium salutem quærentes, ac eisdem indulgentiis sic abutentes, quæstum ex illis particularem facere conantur, variosque diversos Quæstores, Commissarios, Procuratores, Receptatores, Theaurarios, Factores, Nuncios, & alios ministros constitue- re, qui non solum prædicta, sed etiam plura alia eis nunquam concessa facere & concedere, necnon locorum ordi-

Idem, ex Concilio Tridentino.

Quam plenum sit periculi noxia populo ingerere, nimium his temporibus afflicta religio testatur, quod malum cum in cæteris ministris, tum præcipue in Ecclesiarum prælatibus animadvertendum est, quod ab his temere profecta longe maxima Ecclesiæ Dei conferant detrimenta. Rem sane indignam audivimus, quod non solum quondam Gometius Tello Giron, temporarius administrator Ecclesiæ Toletanæ, sed etiam quidam Hispaniæ Ecclesiarum præfules, officii paterni prætextu, facultates sibi a sacris canonibus concessas excedentes, literas suas in ipsorum civitatibus ac diocesis ausi sunt publicare, quibus inter cætera periculosa deprehenditur, quod cuicunque illas accipienti certa soluta pecunia licitum sit, quem voluerit, sibi sumere sacerdotem, qui confessione audita ipsum absolvere valeat, non in iis tantum casibus, in quibus simplex sacerdos a absolvere potest, sed etiam in iis, quæ solis Episcopis reservata reperiuntur, aliquo præterea casu admisso, veluti simoniæ reatu, qui ad examen sanctæ sedis esset referendus. Non animadvertentes ipsi Præsules, & Administratores, quam periculosum sit, ea passim intentis personis committere, quæ ad Episcoporum iudicium, arbitriumque idcirco deferuntur, ut qui melius lepram a lepra discernere norint, causis & circumstantiis subtili indagine exploratis, salutaria cuique morbo remedia valeant adhibere. Ad hæc ipsi in difpenfandis cœlestis gratiæ donis nimium prodigi, iis sic literas prædictas accipientibus, indulgentias & poenitentiarum injunctarum remissionis nulla cum re temporali conferendas, profusus & indiferece largiuntur quibus & aliis licentiis prædictis non pauci fluctuant, & infirmi, veniæ facilitate indulti, ad peccandum procliviores fiunt, quando tot & tantorum delictorum remissionem certo & vilissimo pretio acquirere posse confidunt. Indicem præterea casuum & indulgentiarum adibus sacris appendi jusserunt, quo palam significatur solventibus superscripta concedi, & inter alia, absolvendi facultatem ab usu prohibitorum tribui. Itemque indulgeri Missæ sacrificium, & sepulturam, tempore interdicti, assumptionem duorum pluriumve compatrum ad sacrum Baptisma, præter eos, qui synodalibus (ut dicunt) constitutionibus asciscuntur, reparationem Ecclesiarum, erectionem confraternitatum, & alias pias causas prætendo. Cum igitur inter cætera scandala, etiam simoniæ pravitas redoleat, ac prædictis sacri Tridentini Concilii decretis, & aliis sanctionibus canonicis, nostræ præterea constitutioni, de indulgentiis ad quæstum non emittendis, adversetur, clavium auctoritas evilescat, & poenitentialis satisfactio enervetur: Nos his malis celeri remedio occurrendum, eademque opera futuris præcavendum fore censentes, de Apostolicæ potestatis plenitudine, prædicta omnia, quæ in ipsa Toletana, & quibusvisque aliis civitatibus, diocesis, & locis tam Hispaniæ, quam aliarum quarumvis provinciarum, & regionum, quocunque prætextu hucusque emanarunt, perpetuo abolemus, ac nulla & irrita nunciamus, jubemusque literas & indices, necnon scripturas & monumenta quæcunque publica & privata, per ipsos locorum ordinarios & alios Ecclesiarum rectores, ubicunque reperientur, dilacerari, penitusque deleri: & ne talia de cætero a quoquam fiant, publicentur, vel concedantur, districtius prohibemus. Quicunque secus egerint, seu attentaverint, antistes, etiam si Cardinalatus honore præfulgeant, ab ingressu, & perceptione fructuum suarum Ecclesiarum tam diu suspensi jaceant, donec satisfactione prævia illis per se-

Z z z z

dem

CAP. II.
Indulgentiæ per quæstores ob quæstum, & bona extorquenda verius, quam impetrandi desiderium, prædicata, revocantur & prohibentur.

a Vide Calder. de poenit. & remissione, c. nostro. col. 17. Navar. tra. 7. de indulgentiis. b Concil. Trid. præscripta norma legitime largiendi indulgentias, & tollendi abusus quæstoriarum sess. 5. de refor. c. 2. & sess. 21. de refor. c. 9.

dem prædictam suspensio relaxetur. Inferiores vero ab Episcopis sententiam excommunicationis incurrant, a qua nisi in mortis articulo constituti, ab alio, quam a Romano Pontifice, absolutionis beneficium nequeant obtinere, Romæ 4. Non. Jun. 1569.

TITULUS XVI.
DE DECIMIS.
CAP. UN.

Ecclesiasticis personis decimas, & alia onera imponentes absque licentia Papæ excommunicantur.

Sixtus V. ex Bulla cœne Domini.

EXcommunicamus & anathematizamus omnes eos, qui aut collectas, decimas, taleas, præstantias, & alia onera clericis, prælatis, & aliis personis Ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum, monasteriorum, aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus, & proventibus hujusmodi, absque Rom. Pont. speciali & expressa licentia imponunt; & diversis etiam exquisitis modis exigunt; aut imposta, etiam a sponte dantibus & concedentibus recipiunt: necnon qui per se, vel alium, seu alios, directe vel indirecte prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem, aut votum, seu suffragium, palmam vel occulte, præstare non verentur, cujuscumque sint præminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiam si Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, Respublicæ & alii potentatus quicumque, etiam regni, provinciis, civitatibus, & terris quoquo modo præfidentes, aut quavis etiam Pontificali dignitate insigniti: innovantes decreta super his per sacros canones, tam in Lateran. novissime celebrato, quam aliis Conciliis generalibus edita, etiam cum censuris & pœnis in eis contentis.

TITULUS XVII.
DE RELIGIOSIS DOMIBUS, ET
MONTIBUS PIETATIS.
CAP. I.

Piorum locorum & monasteriorum exemptio ab onere hospitandi militum.

Pius IV.

CUM, sicut non sine gravi dolore nobis innotuit, omnia & singula, seu quæ plurima hujus almæ urbis, ac etiam nostri Ecclesiastici conventus & monasteria, & alia Ecclesiastica, & pia loca, tam secularia, quam regularia, & a personis religiosis quomodolibet inhabitata, eo tempore, quo equites & milites ejusdem almæ urbis ac status Ecclesiastici præfati, pro defensione ipsius urbis & status Ecclesiastici præfati, pro defensione ipsius urbis & status Ecclesiastici præfati, tyrannum, vel ob alias, quæ pro tempore sese offerunt, causas expediri, & ad diversa ejusdem status loca transmitti contingit, ab eisdem equitibus & militibus perturbentur & molestentur, ipsique conventus, monasteria, & alia Ecclesiastica, & pia loca, in eorundem equitum seu militum distributione, nonnullis eorundem equitum & militum, intra eorum domos & monasteria hospitio excipere & recipere cogantur, in maximum eorum detrimentum, divini cultus perturbationem, gravissimum religionis dedecus, Dei optimi offensam, & non solum præter omnem nostram intentionem, verum etiam intolerabilem animi nostri amaritudinem. Quapropter nos in præmissis, quantum cum Deo possumus, de optimo remedio celeri manu providere, ac monasteriorum, & aliorum Ecclesiasticorum & piorum locorum hujusmodi personarum Deo altissimo die nocturne famulantium quieti, integritati, & decori consulere volentes, motu simili, & ex certa nostra scientia, ac de Apost. potestatis plenitudi-

ne, universis & singulis, tam dictæ almæ urbis, quam totius status præfati Gubernatoribus, Potestatibus, Ducibus, & Capitaneis, communitatibusque & universitatibus, & aliis, ad quos spectat & pertinet, ac spectabit & pertinebit quomodolibet in futurum, ne deinceps perpetuis futuris temporibus in eorundem militum, & equorum distributione, tam in transeundo, quam inibi commorando, communitatibus, & universitatibus, videlicet ne dictos equites ac milites in eisdem monasteriis, cœnobiis, domibus, & aliis Ecclesiasticis & piis locis, sub duorum millium ducatorum aut Camerae Apostol. ipso facto applicand, & aliis arbitrii nostri pœnis, quovis quæsito colore, causa, ingenio, siue prætextu distribuere siue assignare, vel ad alios recipiendum, & hospitio excipiendum cogere; ipsi vero Capitaneis & Ducibus, ne eosdem suos equites & milites sub indignationis nostræ, ac privationis officiorum suorum, aliisque etiam arbitrii nostri pœnis, in dictis monasteriis, cœnobiis, domibus, & aliis Ecclesiasticis & piis locis, etsi communitates & universitates ipsæ eadem loca eisdem assignent, distribuant. Gubernatori vero, & ipsarum civitatum & locorum Prætoribus, ac aliis officialibus quibuscumque, quo minus præmissa ab ipsis communitatibus & universitatibus, ac Capitaneis, & Ducibus fiant, sub ejusdem indignationis nostræ, ac etiam privationis officiorum suorum præfatorum respectivo pœnis, auctoritate Apostolica, sinant vel præmittant, inhibemus, præcipimus, committimus & mandamus. Et insuper tam illis, quam equitibus, & militibus præfatis, ne monasteria, cœnobia, & loca pia hujusmodi in personis, rebus, & bonis, aut alias desuper quomodolibet molestare, perturbare, impedire & inquietare, seu molestari, perturbari, vel alias inquietari facere audeant, seu præsumant, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub jam dictis pœnis eadem auctoritate inhibemus, præcipimus, committimus, & mandamus, ipsa monasteria, cœnobia, domos, & alia Ecclesiastica & pia loca, ex nunc ab eisdem militibus & equitibus, ac onere illos hospitio excipiendi, motu & auctoritate similibus eximendo, & totaliter liberando, ac libera & immunita faciendo.

CAP. II.

Ordinis mendicantium cœnobia, monasteria, & prædicia a collectis, subsidiis & hospitiiis militum eximuntur.

Idem.

UM ad uberes, quos sacri mendicantium ordines in agro Dominico quotidie faciunt, fructus attente respicimus, & attentæ considerationis indagine perferuntur ipsorum religionis sinceritatem, & voluntariæ paupertatis habitum, in quibus sub humilitatis spiritu devotum Altissimi præstant famulatum, dignum, quin potius debitum reputamus, ut illis ea libenter concedamus, per quæ semotis quibuslibet gravaminibus promptiores ejusdem Altissimi inhærent servitiis. Hinc est, quod nos volentes eosdem mendicantium ordines, & dilectos filios, eorum fratres, & Monachos, cæterasque personas, ac etiam moniales quaslibet ejusdem ordinis, sub illorum cura degentes specialibus favoribus & gratiis prosequi, motu proprio, non ad alicujus nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, quod ex nunc deinceps perpetuis futuris temporibus, omnes & singuli mendicantium ordines hujusmodi fratres, Monachi, & dilectæ filiæ in Christo moniales seu sorores, ac aliaz utriusque sexus personæ regulares, ubilibet per totum Christianum orbem diffusi & constituti, illorumque monasteria, cœnobia, domus, conventus, Ecclesiarum, capellæ, oratoria & alia loca, etiam unita, ac membra, & dependentia, necnon terræ cultæ & incultæ, professiones, prædicia, agri, & alia omnia & singula mobilia & immobilia, ac se mo-

vntia

ventia, & ubilibet, ac in quibuscumque rebus consistentia bona, necnon eorum in dictis bonis laboratores, coloni, arrendatarii, locatarii & affictuarii, negotiorumque suorum gestores universi, quomodolibet nuncupati, nunc & pro tempore existentes in perpetuum, ab omnibus & singulis exactionibus tam urbanis, quam rusticis, necnon dantiis, gabelis, pedagiis, vectigalibus, collectis, impositionibus, & oneribus, ordinariis, & extraordinariis, ac tam realibus, quam personalibus, meris & mixtis, etiam subsidio triennali, & augmento, ac focalibus, equorum taxis, militumque hospitiiis, ac alias quibuscumque nominibus nuncupatis, quavis auctoritate quomodolibet impositis, & imponendis, & quæ laicis, ac aliis quibusvis quomodolibet imponi consueverunt, & in futurum imponentur, ac ratione quarumcumque mercium & rerum cujuscumque generis, vel qualitatis existentium, tam per mare & aquam dulcem, quam per terram undecumque & quomodocumque pro tempore delatarum, necnon animalium quorumcumque mortuorum & vivorum, & quæ alias quomodolibet & ex quavis causa ac super quibuscumque rebus, tam in alma urbe nostra, quam extra eam ubilibet locorum exiguntur, & in futurum exigentur, necnon a contributionibus, & solutionibus in illis faciendis, ac tam pro victu, & vestitu, quam quocumque alio usu suo tantum, ac tam emendo quam vendendo, & alias quomodolibet negotiando, necnon etiam a solutione quadrantis pro singulis libris carniis de animalibus, quæ nunc & pro tempore ex armentis occidi contigerit, necnon etiam, quæ in suis ædibus, prædiis, & possessionibus privatim detinent & nutriunt, ac a contributione sumptuum & expensarum, quæ aliquando pro pontibus, & viis, aquæductibus, muris, mœnibus, aliisve machinis struendis, & reparandis seu reficiendis, ac civitatum, terrarum, & locorum quorumcumque fortificationibus, necnon etiam alias in omnibus per omnia, ac tam in dicta urbe, quam extra eam ubilibet penitus, & omnino liberi, immunnes & exempti, ac liberæ & exemptæ, liberaque immunita & exempta sint & esse censeantur, ac pro talibus teneantur & reputentur. Quo ique terræ, agri, possessiones & loca arativa, ut præfertur, in illis, quæ aliquando pro pascuis animalium ad certum tempus reservantur, nullatenus unquam comprehendantur, nec comprehendi censeantur, ac etiam monasteria, cœnobia, aliaque omnia regularia loca prædicta, pro quorumcumque militum, tam equitum quam peditum hospitiiis, quemadmodum magno cum nostro dolore hucusque in plerisque locis factum comperimus, nequaquam assignentur, nec assignari debeant. Rom. 29. Jul. 1566.

CAP. III.

Montes pietatis Christiana charitate erecti, & auctoritate Apostolica probati & confirmati, & ab usurario favore alieni, vitii sunt.

Leo X. ex Concilio Lateranensi.

INTER multiplices nostræ sollicitudinis curas, illam in primis suscipere pro nostro pastorali officio debemus, ut quæ salubria & laudabilia, ac catholicæ fidei consona, & bonis moribus conformia nostro tempore non solum enucleentur, verum etiam ad posteros propagentur, & quæ materiam scandali præbere possent, penitus succidantur, & radicibus extirpentur, nec pullulare usquam sinantur in agro Dominico, & vinea Domini Sabbaoth, ea duntaxat conferri permittendo, quibus fidelium mentes pasci spiritualiter possint, eradicationis zizaniis, & oleastris sterilitate succisa. Sane cum olim inter nonnullos dilectos filios sacre Theologiæ Magistros, ac Juris utriusque Doctores, controversiam quandam, non sine populorum scandalo, & murmuratione exortam, & nuper his diebus innovatam esse comperimus, circa pauperum relevationem in mutuis eis publica auctoritate faciendis, qui Montes pietatis vulgo appellantur, quique in multis Italiæ civitatibus, ad subveniendum per hujusmodi mutuum pauperum inopiæ, ne usurarum voragine deglutian-

tur, a civitatum magistratibus, & aliis Christi fidelibus sunt instituti, atque a sanctis viris divini verbi præconibus & laudati & persuasi, ac a nonnullis, etiam summis Pontificibus, prædecessoribus nostris, probati & confirmati, sintne præfati Montes a Christiano dogmate dissonantes, vel non, utraque parte diversimode sentiente, atque nonnullis etiam Magistris, & Doctoribus dicentibus, eos Montes non esse licitos, in quibus aliquid ultra sortem pro libra, decurso certo tempore, per ministros hujus Montis, ab ipsis pauperibus, quibus mutuum datur, exigitur, & propterea ab usurarum crimine, injustiave, seu ab aliqua certi speciei mali, mundos non evadere, cum Dominus noster, Luca Evangelica attestante, aperte nos præcepto obstrinxerit, ne ex dato mutuo quicquam ultra sortem sperare debeamus. Ex enim propria est usurarum interpretatio, quando videlicet ex usu rei, quæ non germinat, nullo labore, nullo sumptu, nullo periculo lucrum scenusque conquiri studetur. Addebant etiam idem Magistri & Doctores in iis montibus, neque commutativæ, neque distributivæ justitiæ fieri satis, cum tamen justitiæ terminos contractus hujusmodi excedere non debeant, si debeant approbari. Idque prætere probare nitentur, quia impensæ pro hujusmodi Montium conservatione, a pluribus, (ut ajunt) debite, a solis pauperibus, quibus mutuum datur, extorqueantur pleraque interdum ultra necessaria, & moderatas impensas, non abque specie mali ac incentivo delinquenti, quibusdam aliis personis (ut inferre videntur) exhibeantur. Aliis vero pluribus Magistris, & Doctoribus contra asserentibus, & in multis Italiæ Gymnasii verbo, & scripto conclamantibus, pro tanto bono, tanquam Republicæ pernecessario, modo ratione mutui nihil peratur, neque speretur, pro indemnitate tamen eorundem montium, impensarum videlicet ministrorum eorundem, ac rerum omnium ad illorum necessariam conservationem pertinentium, atque montium hujusmodi lucro idque moderatum & necessarium ab iis ex hujusmodi mutuo commodum suscipiunt, licite ultra sortem exigi, & capi possit, non nihil licere; cum regula juris habeat: Quod qui commodum sentit, onus quoque sentire debeat, præsertim si Apostolica accedat auctoritas. Quam quidem sententiam a Fel. recor. Paulo II. Sixto IV. Innocentio VIII. Alexandro VI. & Julio II. Rom. Pont. prædecessoribus nostris probatam, a sanctis quoque ac Deo devotis, & in magna, ob sanctitatis opinionem, existimatione habitis, Evangelicæ veritatis prædicatoribus prædicatam esse ostendunt. Nos super hoc (prout nobis est ex alto concessum) opportune providere volentes, alterius quidem partis justitiæ zelum, ne vorago aperiretur usurarum, alterius pietatis, & veritatis amorem, ut pauperibus subveniretur; utriusque vero partis studium commendantes, cum hæc ad pacem & tranquillitatem totius Reipub. Christianæ spectare videantur, sacro approbante Concilio declaramus, & diffinimus, Montes pietatis antedictos per Respubl. institutos, & auctoritate sedis Apost. hætenus probatos, & confirmatos, in quibus pro eorum impensis & indemnitate aliquid moderatum, ad solas ministrorum impensas, & aliarum rerum ad illorum confirmationem (ut præfertur) pertinentium, pro indemnitate duntaxat, ultra sortem, abque lucro eorundem montium, recipitur, neque speciem mali præferre, nec peccandi incentivum præstare, neque ullo pacto improbari, quinimo meritum esse, ac laudari, & probari debere, tale mutuum minime usurarium putari, licereque illorum pietatem, & misericordiam populis prædicare, etiam cum indulgentiis a sancta sede Apostol. eam ob causam concessis. Ac deinceps alios etiam similes Montes, Apostol. sedis approbatione erigi posse. Multo tamen perfectius, multoque sanctius fore, si omnino tales Montes gratuiti constituerentur, hoc est, si illos erigentes aliquos census assignarent, quibus